

TALOUSELVYTYSTÄ JA TUKIAISIA

Piristettä potilaalle vai yliannostus myrkkyä?

PESSI MARTTUNEN

SUOMEN TALOUDEN KÄÄNTÄMISEKSI NOUSU-URALLE ON VAADITTU ELVYTYSPOLIITTISIA TOIMIA NIIN POLIITIKOJEN PUHEISSA, KANSALAISTEN PUHEENVUOROISSA KUIN ASIAANTUNTIJOIDEN LAUSUNNOISSAKIN. ELVYTYSTÄ PERUSTELLAAN USEIN MYÖS TYÖLLISYYDEN LISÄÄMISELÄ. ELVYTYIS- JA TUKIPOLIITTIKAN TARKEMPI ARVIOINTI KUITENKIN HERÄTTÄÄ VAHVAN EPÄILYKSEN, VOIDAANKO ELVYTTÄMÄLLÄ LISÄTÄ TUOTTAVUUTTA TAI TYÖPAIKKOJA KESTÄVÄLLÄ TAVALLA. YRITYSTUKIEN OSALTA VAIKUTUS NÄYTTÄÄ OLEMATTOMALTA TAI JOPA NEGATIIVISELTA. ELVYTYIS- JA TUKIPOLIITTIKKA VÄÄRISTÄÄ MARKKINATALOUDEN TOIMINTAA LUKUISINE SIVUVAIKUTUKSINEEN. JULKISTEN ELVYTYSHANKKEIDEN ONGELMA TAAS KITEYTYY SIIHEN, MIKSI VALTION PITÄISI KOORDINOIDA ELVYTYIS JULKISISTA VAROISTA SEN SIIJAAN ETTÄ KANSALAISET SAIVAT ÄÄNESTÄÄ KUKKAROILLAAN.

On perusteltua kysyä, synnyttääkö elvytyspolitiikka entistä vakavamman ”markkinahäiriöiden” kierteen, mikäli näyttöjä tuottavuuskehityksen kasvusta ei ole.

Keskustelu taloudellisen elvytyksen tarpeesta on nostanut kuluneena vuonna päätään merkittävässä määrin. Elvytystä on tarjottu lääkkeeksi niin työllistävässä mielessä kuin lopullisena talouskriisinkin ratkaisijanakin. Poliittisen vasemmiston piiristä on kuultu lukuisia avauksia julkisen elvytyksen tarpeesta, mutta tarkemmin katsottuna myös muut puolueet ovat peräänkuuluttaneet elvyttävää politiikkaa esimerkiksi julkisten investointien tai yritystukien muodossa. Väilytyksiä on kuultu myös valtionvelan taittamisen tavoitteen lykkäämisestä ja työpaikkojen luomisesta velkarahalla^{1 2 3 4}.

Taloudellisella elvytyksellä tarkoitetaan perinteisesti julkisen vallan pyrkimystä lisätä kansantalouden kysyntää. Elvytyspoliittisia toimia peräänkuulutetaan yleensä taantumien tai laman aikana, ja niiden tarkoituksena on useimmiten toimia eräänlaisena talouden piristysruiskeena. Talouspoliittisen elvytyksen menetelmät vaihtelevat: elvytys saattaa tilanteesta riippuen tarkoittaa joko julkisten menojen ja investointien lisäämistä, suoria tukiaisia yrityksille, sosiaaliturvan ja tulonsiirtojen kasvattamista tai verojen keventämistä.

Huomionarvoista talouselvytyksestä keskusteltaessa on kuitenkin se, että euroalueeseen kuuluessa Suomella ei ole esimerkiksi mahdollisuuksia suoraan rahapolitiittiseen elvytykseen. Myös valtionvelan kasvattamisen rajoja suhteessa BKT:hen määrittää EU:n kasvu- ja vakaussopimus. Mikäli nämä institutionaaliset rajoitteet poistettaisiin, olisi keskustelu finanssipolitiikasta huomattavan erilaista ja on luultavaa, että valtionvelan kasvun taittamisen sijaan poliittinen paine julkisen velan kasvattamiselle olisi huomattava. On kuitenkin huomioitava, että kasvu- ja vakaussopimuksen rajoitteet ovat nykyään lähinnä viitteellisiä, sillä käytännössä lähes kaikki euromaat rikkovat sitä. Toisaalta suomalaiset kavahtavat julkista velkaantumista. Kolme neljästä on sitä mieltä, että Suomi elää nykyisin liikaa velaksi ja joutuu sen seurauksena vielä suurten ongelmien eteen⁵.

ONKO BUDJETTIRAJOITE ELVYTYKSEN AINOA ONGELMA?

Mikäli valtionvelan taittamisen tavoitteista luovuttaisiin, olisi niin sanotun tehokkaan elvytyksen saavuttaminen pelkästään julkisia menoja lisäämällä silti epärealistista. Etlan laskelmien mukaan taantuman tasoittaminen vuosina 2009 – 2015 niin sanotun ”lamakuopan” täyttämiseksi tarkoittaisi julkisen velan BKT-suhteen nousua vuosikymmenen lopulla aina 300 prosenttiin asti. Maltillisemmassakin skenaariossa velan BKT-suhte tasapainottuisi 150 prosenttiin asti – sekin tarkoittaisi nykyisen velkasuhteen kaksinkertaista kasvua.⁶

Taloudellisen elvytyksen suurin ongelma ei kuitenkaan liity velkaelvytyksen budjettirajoitteisiin, vaan siihen, että talouspoliittisessa elvytyksessä julkinen valta allokoii verovaroin kerättyjä resursseja tavalla, joka ei ole markkinaehtoinen. Tällöin elvyttämällä muutetaan kansantalouden tuotantorakennetta tavalla, jota todennäköisesti ei olisi markkinaehtoisesti tapahtunut. Esimerkiksi tästä syystä elvytyksellä luoduista työpaikoista puhutaan usein ”tempputyöllistämisenä” - lopputuloksena syntyneet työpaikat eivät ole kestäviä sillä rahan allokaatio ei-markkinaehtoiseen kohteeseen voi vaatia sitä, että elvytystä jatketaan yhä uudestaan ja uudestaan. Tukipolitiikasta ja elvytyksestä tulee tässä tapauksessa esimerkiksi tietyn yrityksen tai toimialan jatkuvaa tekohengittämistä.

Suomen kansantalouden kilpailukyvyyn palauttamiseksi on tarjottu yhtenä keskeisimpänä ratkaisuvaihtoehtona työn tuottavuuden lisäämistä erityisesti siksi, että työn kustannusten laajamittainen alentaminen näyttäytyy lähes poliittisena mahdottomuutena – jäljelle jääväksi vaihtoehdoksi tuottavuuden lisäämisen lisäksi jää siis vain joustaminen työttömyyden kasvun kautta⁷. Yhteiskunnallisessa keskustelussa hyvin harva varsinaisesti vastustaa tuottavuuden lisäämisen ajatusta, kuulostaahan se houkuttelevalta: saamme vähemmällä enemmän. Sopiiko julkinen elvytyspolitiikka tai yritysten rahallinen tukeminen tähän yhtälöön? Mikäli kansantalous devalvoituu sisäisesti työttömyyden kautta, auttaisiko elvytyspolitiikka tuomaan kadotettuja työpaikkoja takaisin?

Tuottavuuden näkökulmasta esimerkiksi yritysuotkin näyttävät toimimattomalta vaihtoehdolta, sillä ne ovat vaikuttaneet yritysten tuottavuuskehitykseen jopa negatiivisesti. Tätä sivutaan analyysissä myöhemmin. Julkisten investointien osalta tuottavuuskehitystä on vaikea arvioida tarkasti ensinnäkin siksi, että hinnat eivät tällöin muodostu markkinaehtoisesti – ylipäänsä julkisesti rahoitetut hankkeet eivät perustu hintasignaalien avulla syntyneeseen tarpeeseen vaan ennen kaikkea poliittiseen tarpeeseen, usein tärkeimpänä funktionaan jälleen kerran: työllistäminen työllistämisen vuoksi.

Filosofi Anthony de Jasay on havainnollistanut työllisyyttä suojelevaa tukipolitiikkaa kuvitteellisella tilanteella noin Saksan tai Ranskan kokoisessa maassa, jossa olemassa olevien työpaikkojen ”pakkosuojelu” maksaa vuosittain noin 200 000 yksityisellä sektorilla potentiaalisesti syntyvän työpaikan verran. Kuvitellaan pienellä paikkakunnalla toimivan yrityksen yrittävän irtisanoa 200 työntekijää. Tästä syntyvä kohu paisuu ammattiyhdistysliikkeen ja median voimin niin suureksi, että poliitikoilla on merkittävä paine pyrkiä erityisesti vaalien alla säilyttämään tai korvaamaan nämäkin 200 työpaikkaa – siitä huolimatta että työpaikkojen säilyttämiseen pyrkivän politiikan

Olisivatko julkiset varat kansantalouden kannalta tehokkaammassa käytössä silloin, kun markkinamekanismin annetaan tehdä tehtävänsä ja valinnanvapauden toteutua?

kan vuosittaiset kustannukset nousevat itse itseään ruokkien⁸. Myös julkisen valinnan teoria selittää miksi poliitikot pyrkivät asemiaan säilyttääkseen hakemaan pääsääntöisesti lyhytnäköisiä työpaikkoja säilyttäviä sekä rakennemuutosta viivästyttäviä politiikkavaihtoehtoja – esimerkiksi elvytyksen ja tukien muodossa. Tällaisessa politiikassa ”hyödyt” ovat usein välittömiä (turvatut työpaikat äänestäjille) kun taas kustannukset voidaan piilottaa julkisen velan kasvun avulla tulevien päättäjien ja erityisesti tulevien veronmaksajien ongelmaksi.⁹

Seuraavaksi sivutaan teoreettista kirjallisuutta, jonka perusteella voidaan arvioida elvytyspolitiikan järkevyyttä resurssien tehokkaan allokaation näkökulmasta.

”Kun ilmaisette mitä valtio aikoo tehdä äänestetyillä miljoonilla, älkää jättäkö mainitsematta myöskään mitä veronmaksajat olisivat tehneet samoilla miljoonilla mutta eivät enää pysty. Tällöin ymmärrätte julkisen hankkeen olevan kaksipuolinen kolikko. Toiseen puoleen on kaiverrettu työntekijä työssä, tällä tunnuksella: tämä on näkyvää; toisella puolella on työtön työläinen, tällä tunnuksella: mikä on näkymätöntä.”

– Frederic Bastiat

ELVYTYKSEN EI KUULU MARKKINATALOUTEEN

Millaiselta ilmiöltä elvytys- ja tukipolitiikka siis näyttää markkinatalouden näkökulmasta? Markkinataloudella tai markkinoilla ei voida tässä vaiheessa enää tarkoittaa pelkästään paikkaa, missä kysyntä ja tarjonta kohtaavat, vaan kyse on paljon suuremmasta; kyse on informaation välittämisestä ja organisoimisesta sekä sellaisten kannustimien syntymisestä, jotka edesauttavat tiedon tehokasta välittymistä markkinaosaospuolten kesken.

Taloustieteellisessä keskustelussa on käsitelty runsaasti markkinaprosessin merkitystä hajautuneen tiedon yhdistäjänä sekä tästä syntyvän taloudellisen kasvun ja sosiaalisen hyvän synnyttäjänä¹⁰. Tässä näkemyksessä keskeistä on markkinoiden ymmärtäminen prosessina – markkinatoimijoiden reagoitina muuttuviin hintoihin ja pyrkimykseen kohti

markkinatasapainoa¹¹. Markkinaprosessin sisäistämisen yksi tärkeimpiä havaintoja on se, että kenenkään ei tällöin tarvitse tietää kaikkea markkinoiden informaatiota, vaan toimijoiden reagointi hintoihin riittää. Kuten taloustieteilijä Leland Yeager on huomauttanut, vaikka valtiollinen toimija (tässä tapauksessa esimerkiksi yritystuen myöntäjä) pystyisi keräämään kaiken tiedon hinnoista ja resurssien saatavuudesta markkinoilta täydellisesti, ei hän silti pystyisi soveltamaan ja sisäistämään tietoa, joka elää jatkuvasti markkinoilla ilmenevien eri toimijoiden preferensseihin reagoiden – kyse olisi parhaassakin tapauksessa summittaisesta arviosta, sillä yksi toimija ei pysty simuloimaan kaikkien markkinatoimijoiden taloudellisia päätöksiä ja arvioita. Elvytys- ja tukipolitiikkaa arvioitaessa on kuitenkin huomautettava, että julkinen elvytys ei lähtökohteisesti yleensä edes pyri markkinoiden täydelliseen simuloimiseen tai korvaamiseen, vaikka monin paikoin elvytystä perustellaan ”markkinahäiriöiden” korjaamisella. On kuitenkin perusteltua kysyä, synnyttääkö elvytyspolitiikka itsessään entistä vakavamman ”markkinahäiriöiden” kierteen, mikäli näyttöjä tuottavuuskehityksen kasvusta ei ole. Elvytyksen potentiaalisen työllistävän tai työpaikkoja säilyttävän näkökulman kannalta voidaan taas kysyä: voiko kilpailukykyongelman ratkaisu mitenkään löytyä potentiaalisesti työllistävästä elvytyspolitiikasta, joka ei kuitenkaan vaikuta tuottavuuskehitykseen positiivisesti? Olisivatko julkiset varat kansantalouden kannalta tehokkaammassa käytössä silloin, kun markkinamekanismin annetaan tehdä tehtävänsä ja valinnanvapauden toteutua? Verovaroilla kerätyn elvytyspotin sijaan kansalaiset saisivat itse päättää eurojensa kohtalosta.

Elvyttävää talouspolitiikkaa on arvioitu myös historiallisesti vertaamalla massiivisia raha- ja finanssipoliittisia elvytystoimia markkinoilla ilmenneisiin suhdannekupliin. On olemassa paljon näyttöä siitä, että julkiset elvytystoimet ovat itse asiassa lisänneet kansantalouden kriisiytymisherkkyyttä siinä määrin, että esimerkiksi heikommin tuottavat toimialat ovat kasvaneet liian suuriksi. On huomautettava, että virheellisiä päätöksiä ja resurssien tehostomia allokaatioita tapahtuu luonnollisestikin markkinoilla päivittäin, mutta markkinoilla on myös tendenssi niiden tasapainottumiseen, sillä tuotta-

mattomat toimialat eivät yksinkertaisesti kerkeä omin avuin kasvaa liian suuriksi, jotta ne kaatuessaan romahduttaisivat koko kansantalouden^{12 13}.

Talusteorioiden näkökulmasta elvytys- ja tukiaispolitiikka näyttää siis harkitun ”talouden piristämisen” sijaan pikemminkin puolisoikealta hakuammunnalta – on mahdollista, että tuet menevät joissain tapauksissa järkeviin kohteisiin, mutta tällöin kyse on pitkälti hyvästä tuurista. Käytännössä niin sanotun hakuammunnan ongelma nivoutuu varsin perustavanlaatuisen kysymyksen: voimmeko olettaa julkisen vallan tietävän kaiken markkinoilla liikkuvan tiedon ja erityisesti sen, mikä toimiala kansantalouden tuotantorakenteesta on tuen tarpeessa ja miksi niukat resurssit tulisi kohdistaa juuri siihen – ja ennen kaikkea, miksi julkisen vallan tulisi tehdä tämä markkinoiden sijaan?

Monin paikoin relevanttina hypoteesina elvytyksen ja tukipolitiikan suhteen on pidetty sitä, että tietyn markkinatoimijan tai toimialan tukeminen muiden kustannuksella (verovaroin) laajassa mittakaavassa on omiaan vääristämään kansantalouden tuotantorakennetta pitkällä tähtäimellä – kyse on siis niukkojen resurssien virheellisestä allokaatiosta, myrkkyruiskeesta markkinataloudelle. Tätä oletamaa tukee mm. Rogersonin ja Restuccian malli yritysten erilaisen tuki- ja verokohtelun vaikutuksista resurssien allokaatioon¹⁴. Mallin johtopäätöksenä todetaan heikosti tuottavia yrityksiä suosivan yritystuki- tai verojärjestelmän tulevan potentiaalisesti hyvin kalliiksi koko kansantalouden näkökulmasta (paremmin tuottavien yritysten kustannuksella).

YRITYSTUILLA SUOMI NOUSUUN?

Suomalainen yritystukijärjestelmä on keskeinen osa julkisen vallan työkalupakkia silloin, kun se pyrkii vaikuttamaan markkinoiden toimintaan. Lähtökohteisesti yritystuet eivät kuulu markkinatalouteen, mutta tukipolitiikkaa on aika ajoin perusteltu erilaisilla yhteiskuntapoliittisilla tavoitteilla: esimerkiksi työpaikkojen syntymisellä tai turvaamisella (mm. Finnveran vuosikatsaukset).

Yritystuet käsittävät monenkirjavan joukon erilaisia instrumentteja: suoraa rahallista tukea, verohelpotuksia,

PESSI MARTTUNEN Pessi Marttunen on politiikan tutkimuksen maisterivaiheen opiskelija Helsingin yliopiston valtiotieteellisessä tiedekunnassa ja Helsingin Kansallisten Nuorten puheenjohtaja. Kandidaattitutkielmansa hän on tehnyt itävaltalaisen taloustieteen metodologiasta ja suhdannevaihteluteorioista. Hän on työskennellyt muun muassa harjoittelijana Elinkeinoelämän valtuuskunnassa sekä kansanedustajan avustajana.

julkisten organisaatioiden myöntämiä lainoja, takauksia, korkotukia, pääomasijoituksia sekä erilaisia yrityspalveluita. Yritystukitietokannan mukaan esimerkiksi vuonna 2008 yritystukiorganisaatiot myönsivät tukea ja rahoitusta yrityksille yhteensä lähes 1,8 miljardia euroa eli noin prosentin tuolloisesta bruttokansantuotteesta – samaisena vuonna tukea sai yli 30 000 yritystä eli liki 10 prosenttia koko yrityskannasta.¹⁵ Elinkeinoministeriön arvioiden mukaan yritystukien määrä on viimeisen kymmenen vuoden aikana kasvanut yli 50 prosenttia. Kaikilla mittareilla katsottuna yritystukien määrä on siis ollut kasvavassa trendissä ja tuet koskettavat merkittävää osaa suomalaisista yrityksistä¹⁶. Tarkemmin jaoteltuna erityisesti työllisyystoimilla sekä ympäristönsuojelulla perustellut yritystuet ovat viime vuosina lisääntyneet¹⁷.

Markkinatalouden luonnollisen toiminnan näkökulmasta yritystuet näyttävät kuitenkin oudoilta, yhtälöön kuulumattomilta muuttujilta ja kyse on selvästikin julkisen vallan sekaantumisesta markkinoiden toimintaan. Vaikka markkinatalouden teorian lisäksi tarkastelemme yritystukien vaikuttavuutta nyt empiiristen tulosten perusteella, ovat näytöt yritystukien hyödyn puolesta silti heikkoja, olemattomia tai vaikutukset itse asiassa negatiivisia. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisussa Toimialojen tuottavuuden kasvu, sen yritystason mekanismit ja yritystuet (Koski, Maliranta, Määttänen, Pajarinen 2013¹⁸) arvioitiin yritystukien vaikuttavuutta suomalaisten yritysten tuottavuuskasvuun sekä yritysten tuottavuuden että toimialojen tuottavuuden kannalta. Aineisto oli poikkeuksellisen laaja kattaaen yli 10 000 yritystä vuosilta 2003 – 2010. Tulosten perusteella yritystuilla ei ollut positiivista vaikutusta niin yritysten kuin toimialojenkaan tuottavuuteen – vaikutus oli pikemminkin negatiivinen. Tutkimuksen ekonometrisen analyysin mukaan T&K-tuet eivät vaikuttaneet yritysten tuottavuuteen tilastollisesti merkittävästi, muut tuet ja työllistämistuet taas vaikuttivat jopa negatiivisesti työn tuottavuuteen. Sama tulos päti toimialoitain, alueittain sekä kuntatyypeittäin eriteltyinä.

”Uusi pääoma ei ryntää toimialoille, jotka ovat ilmiselvästi kuolemassa. Sijoittajat eivät innokkaasti etsi toimialoja, jotka edustavat suurinta häviämisen riskiä yhdistettynä pienempiin voittoihin. Myöskään työntekijät, silloin kun heillä on yhtään parempia vaihtoehtoja, eivät mene toimialoille, joissa palkat ovat alhaisimmat ja näkymät vakaasta työsuhteesta ovat vähiten lupaavat.”

– Henry Hazlitt

Yritystuet eivät käytännössä pysty kopioimaan sitä mekanismia, jonka mukaan markkinaehtoinen yritysrahoitus toimisi. Olisi epätodennäköistä, että sijoittajat lähtisivät tukemaan vastaavanlaisilla tavoilla alhaisemman työn tuottavuuden yrityksiä – siitä yksinkertaisesta syystä, että tuottavuuskehitys näyttää niin heikolta. Ei ole siis mitään syytä odottaa, että investointi kantaisi sijoittajalle myöhemmin hedelmää, ellei kyse ole esimerkiksi jonkinlaisesta strategisesta turvasatamasta. Valtion jatkuvasti tukemat toimialat saattavat näyttäytyä joskus sellaisina. Toisaalta kyse on myös insentiiveistä, kannustimista.

Esimerkiksi suorat työllistämistuet ja markkinahintoja halvempi rahoitus eivät välttämättä kannusta yrityksiä tehostamaan toimintaansa, ovathan ne saaneet jo kilpailuedun poikkeuksellisen edullisen tuen muodossa. On myös syytä huomata, että yksittäisten yritysten saamat tuet heikentävät samalla muiden yritysten kasvumahdollisuuksia. Yritykset nimittäin kilpailevat keskenään niukoista tuotantopanoksista kuten esimerkiksi osaavasta työvoimasta.

”Yhteenvedona voimme todeta, että yritystuilla ei ole ollut tilastollisesti merkittävää positiivista vaikutusta yritysten työn tuottavuuteen. Joissakin tapauksissa on havaittavissa negatiivisia vaikutuksia, mutta (...) negatiiviset riippuvuus-suhteet työllistämistuen ja muiden tukien ja työn tuottavuuden välillä selittyvät osittain sillä, että tukia on myönnetty keskimäärin alhaisemman työn tuottavuuden yrityksille.”

– Toimialojen tuottavuuden kasvu, sen yritystason mekanismit ja yritystuet, Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja (Koski, Maliranta, Määttänen, Pajarinen 2013, s. 19)

Ottaen huomioon yritystukijärjestelmän kalleuden sekä velkaelvytyksen rahoitusvaikeudet, tulisi kustannuskilpailukyyn kohentamiseksi elvytyksen ja tukiaisten tulosten olla tuottavuuskehityksen kannalta täysin päinvastaisia ja kasvulukujen suuria. Kilpailukykyongelman ratkaisijaksi yritystuista ei siis voi alkuunkaan olla.

TEKOHENGITYSTÄ JA KANTA-ASIAKKAITA

Negatiivisten tai vähäisten tuottavuusvaikutusten lisäksi analyysi vahvisti epäilyä, jonka mukaan yritystukijärjestelmä jakelee tukia keskimääräistä tehottomammille yrityksille. Tämä häiritsee markkinamekanismin toimintaa siinä mielessä, että se viivästyttää niin sanottua ”luovaa tuhoa” eli heikompien yritysten poistumista markkinoilta, jotta uudemmat ja tehokkaammat yritykset siirtyisivät tilalle – samaa ilmiötä voi kutsua myös rakennemuutoksen viivyttämiseksi ja heikentymiseksi. Taloustieteilijä Joseph Schumpeter loi luovan tuhon käsitteen jo 1940-luvulla ja piti sitä keskeisenä markkinatalouden piirteinä, jota yrittäjyys ja vapaa kilpailu edesauttavat.¹⁹ Myös tässä mielessä yritystuet estävät markkinoiden tehokasta toimintaa ja pyrkimystä tasapainoon sekä pikemminkin ylläpitävät vanhoja rakenteita kuin mahdollistaisivat toimialojen kehittymisen ja uudistumisen.

Yritystukijärjestelmän uskottavuutta nakertaa olemattomien tuottavuusvaikutusten lisäksi myös niin sanottu ”kanta-asiakkaiden” ilmiö: monilla tukia myöntävillä organisaatioilla on vuodesta toiseen tukea saavia samoja yrityksiä. Finnveran ja Tekesin rahoituksen ja tukien pysyvyydestä tehdyn aineistoanalyysin mukaan tukien toistumiseen vaikuttavien muiden tekijöiden vaikutusten kontrolloinnin jälkeen ”kanta-asiakas”-vaikutus jää ja se ilmenee kahdella tavalla: yritystukien hakijat oppivat hakemaan tukea ja samaten tuen myöntäjät oppivat tuntemaan hakijan. Tällöin tukea aiemmin saanut yritys saa jälleen tukea todennäköisemmin kuin jokin toinen yritys²⁰.

ELVYTYYS SYNNYTTÄÄ TUHOISAN KEHÄN

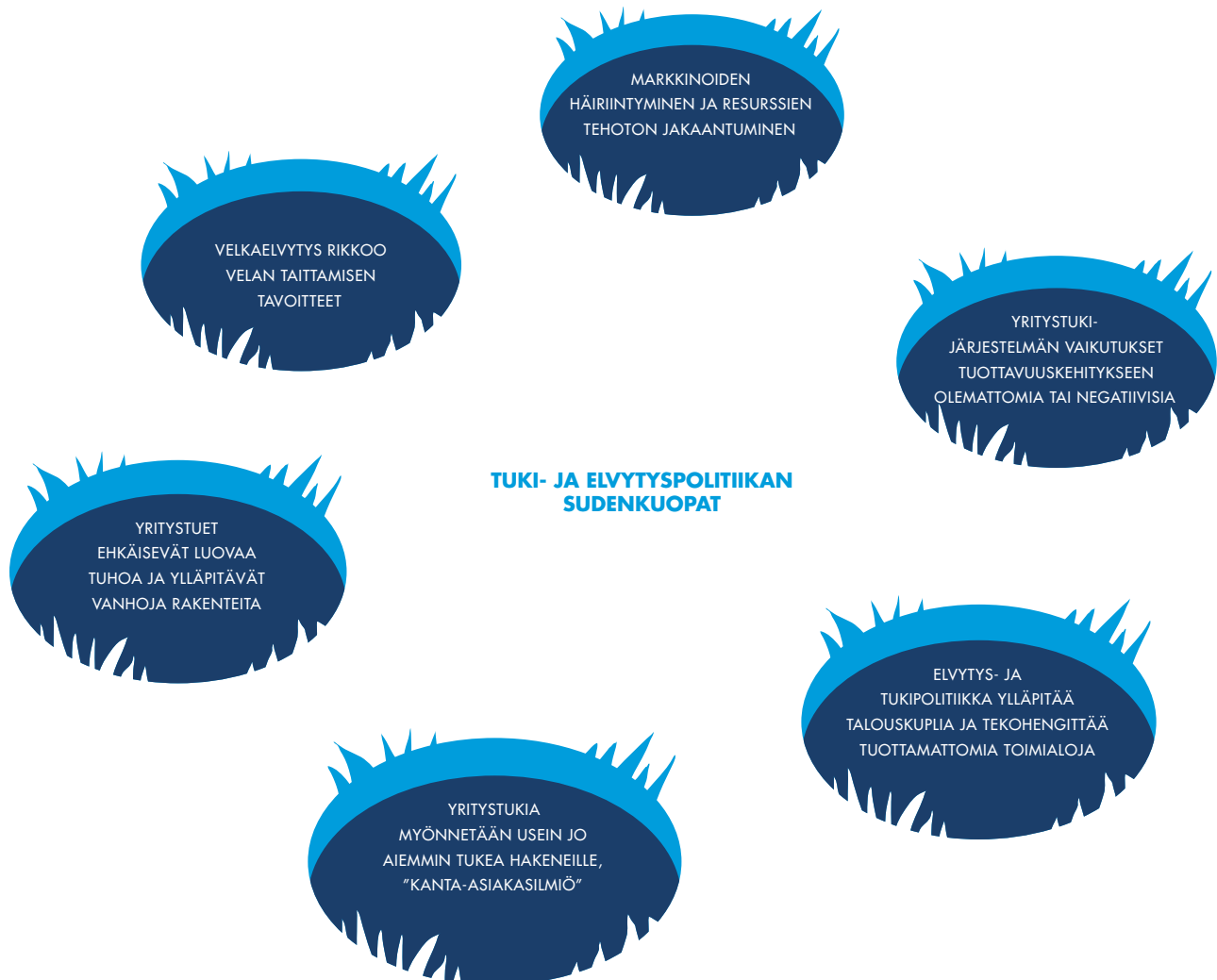
Julkisen elvytys- ja tukipolitiikan kantamat hedelmät näyttävät niin teorian kuin empirian kannalta varsin heikoilta ja itse asiassa markkinamekanismia vääristäviltä. Kun otetaan huomioon elvyttämisen markkinoita vääristävä vaikutus, ei elvytyksestä voi olla kansantalouden kilpailukykyongelman ratkaisuun. Elvytyksestä ei myöskään ole työllisyyden parantajaksi kestäväällä tavalla – elvytys nimittäin edellyttää elvytyksen jatkamista uudelleen ja uudelleen. Alhaisemman työn tuottavuuden yritysten tukeminen itse asiassa johtaa kokonaisvaltaiseen markkinahäiriöön sillä tuet mahdollistavat kilpaillun, osaavan työvoiman sitomisen heikomman tuottavuuden yritykseen. Tämä haittaa taas muiden yritysten toimintaa. Siinä missä elvytys synnyttää itseään vaativan kehän, sama ilmiö on havaittavissa myös yritystukijärjestelmän toiminnassa: yritystuet jaetaan samoille hakijoille eikä yritystukien positiivisesta tuottavuusvaikutuksesta ole näyttöä.

Julkisen elvytys siis ensisijaisesti luo työpaikkoja, jotka eivät olisi markkinoilla syntyneet. Tämä synnyttää kansantalouden kannalta ongelmallisen kierteen, sillä mikäli luodut

työpaikat eivät vaikuta tuottavuuskehitykseen positiivisesti, on kyse projektista, joka käy pitkittyessään yhä kalliimmaksi ja kalliimmaksi. Mikäli työpaikat eivät ole syntyneet markkinaehtoisesti, on erittäin luultavaa, että elvytysruiskeiden loppuessa tuettu toimiala tai yritys katoaa markkinoilta – tämä on erityisen todennäköistä kun puhutaan heikosti tuottavien toimialojen tukemisesta. Vähemmän tuottavien toimialojen tekoengittäminen muodostuu myös kustannuseräksi muille yrityksille ja toimialoille. Elvytys- ja tukipolitiikalla voidaan saada aikaan nopeasti näkyvä, poliittisesti suosittu ”työllistävää vaikutus”, jonka kustannukset lankeavat maksettavaksi myöhemmin ja pidempiaikainen työllistävää vaikutus paljastuu illuusioksi.

”A government stimulus (...) adds, to an undigested remnant of maladjustment, new maladjustment of its own which has to be liquidated in turn, thus threatening business with another crisis ahead.”

– Joseph Schumpeter

VIITTEET

- 1 <http://www.vasemmisto.fi/kansanedustajat/annakontula/ilman-elytyysta-suomen-talous-vajoa-horrokseen/>
  - 2 <http://www.demari.fi/politiikka/uutiset/22106-antti-rinne-suunnanmuutoksesta-kasvua-ja-elytyysta-saastamisen-ja-niukkuuden-sijaan>
  - 3 http://yle.fi/uutiset/niukkasanaanainen_rinne_vie_eteenpain_valtion_remontti_oyta__video/7385942
  - 4 <http://www.talouselama.fi/uutiset/mt+antti+rinne+ottaisi+suomelle+lisaa+velkaa+ja+teettaisi+silla+toita/a2239059>
  - 5 <http://www.eva.fi/wp-content/uploads/2014/03/Neljas-Suomi.pdf>
  - 6 <http://www.etla.fi/wp-content/uploads/2012/09/dp1215.pdf>
  - 7 <http://libera.fi/libera-uusi/wp-content/uploads/2014/09/Ty%C3%B6tt%C3%B6mysdevalvaatio.pdf>
  - 8 Anthony de Jasay: Political Economy Concisely: Essays on Policy That Does Not Work and Markets That Do
  - 9 Tullock, Seldon, Brady: Government Failure – A Primer in Public Choice
  - 10 Hayek: The Use of Knowledge in Society
  - 11 Kirzner: Driving Force of the Market
  - 12 O'Driscoll & Rizzo: Economics of Time and Ignorance
  - 13 <http://www.cato.org/publications/commentary/bailouts-debt-magnify-risk-future-economic-troubles>
  - 14 <http://laef.ucsb.edu/pages/conferences/pan08/papers/Restuccia-Rogerson.pdf>
  - 15 https://www.tem.fi/files/29205/TEM_raportteja_7_2011.pdf
  - 16 <http://www.hs.fi/talous/a1365653032359>
  - 17 <http://www.talouselama.fi/uutiset/suomen+maksamat+yristyset+ylittivat+eukeskiarvon/a2161459>
  - 18 http://www.tem.fi/files/36824/TEMjul_14_2013_web_03062013.pdf
  - 19 Schumpeter: Capitalism, Socialism and Democracy
  - 20 https://www.tem.fi/files/29205/TEM_raportteja_7_2011.pdf
-

Libera-säätiö on vuonna 2011 perustettu itsenäinen ja puoluepoliittisesti sitoutumaton ajatuspaja, joka tukee ja edistää yksilönvapautta, vapaata yrittäjyyttä, vapaita markkinoita ja vapaata yhteiskuntaa. Sen toiminta koostuu tiedotus- ja julkaisu-toiminnasta, tutkimustyöstä ja tapahtumien järjestämisestä. Libera on yksityisesti rahoitettu, toiminnallinen ja yleishyödyllinen säätiö. WWW.LIBERA.FI

